

Tomasz Tadeusz Koncewicz

Kilka uwag na temat podstawy prawnej wspólnotowego mandatu sądu krajowego

---

Palestra 49/5-6(557-558), 116-118

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Z WOKANDY LUKSEMBURGA

Tomasz Tadeusz Koncewicz

KILKA UWAG NA TEMAT PODSTAWY PRAWNEJ WSPÓLNOTOWEGO MANDATU SĄDU KRAJOWEGO

Wcześniej wielokrotnie pisałem o znaczeniu prawa wspólnotowego dla rozstrzygnięcia sprawy zawisłej w sądzie. Poniżej chciałbym poświęcić kilka słów podstawie prawnej, na której adwokat może domagać się, aby sędzia brał pod uwagę i stosował prawo wspólnotowe. W samym tekście Traktatu brak jest wskazania takiej podstawy prawnej, co więcej poza jednym artykułem (234) Traktat słowem nie wspomina o sądach krajowych¹. Przez wiele lat pozostawało więc nierozstrzygnięte jaka jest podstawa prawna dla wspólnotowego mandatu sędziów krajowych. Dopiero orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości wyjaśniło tę kwestię.

Uważam, że wyróżnić można dwie grupy orzeczeń.

W pierwszej, podstawę dla obowiązków i praw sądów krajowych upatrywać należy w fakcie, że Wspólnoty tworzą nowy porządek prawny, na rzecz którego państwa ograniczyły część swojej suwerenności. Co więcej, w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania takiego nowego systemu konieczne jest aby prawa w nim zawarte były egzekwowane w sposób skuteczny i efektywny. Skoro natomiast to sądy krajowe stanowią naturalne forum prawa wspólnotowego każdy sędzia krajowy musi być przygotowany do pełnej realizacji tych praw². Kolejnego wyjaśnienia dla roli sądów krajowych można upatrywać w zasadzie pierwszeństwa prawa wspólnotowego. Prawo wspólnotowe stanowi integralną część krajowych porządków prawnych państw członkowskich, a sądy krajowe są obowiąz-

---

¹ Można wskazać, że w pewnym momencie prac nad Traktatem nicejskim pojawiła się propozycja aby artykuł 220 Traktatu, definiujący w sposób ogólny funkcję Trybunału Sprawiedliwości, został uzupełniony przez dodanie sądów krajowych, tym samym podkreślając, że także sądy krajowe, obok Trybunału, zapewniają przestrzeganie prawa w procesie interpretacji i stosowania Traktatów. Propozycja ta nie została jednak uwzględniona w nowym brzmieniu art. 220 Traktatu.

² Ostatnio Trybunał podkreślił to niezwykle mocno w sprawie C-224/01, *Gerhard Kobler*, wyrok z 30 września 2003 r. jeszcze niepublikowany, zwłaszcza ustęp 33–36 wyroku. Zobacz mój komentarz do tego wyroku, *Kiedy państwo odpowiada za swoich sędziów*, (w:) Rzeczpospolita 249/2003.

zane to prawo stosować³, jeżeli to konieczne pomijając niezgodne przepisy prawa krajowego.

W drugiej grupie wskazanie podstawy prawnej dla sądów krajowych ma charakter bardziej konkretny i „uchwytny”. W wyroku w sprawie *Von Colson*⁴, dotyczącym obowiązku interpretacji prawspólnotowej Trybunał oparł ten obowiązek na artykule 10 Traktatu, który statuuje zasadę solidarności (zwaną także zasadą lojalności) państw członkowskich wobec Wspólnoty. Artykuł 10 Traktatu mówi, że: „Państwa członkowskie podejmują wszelkie właściwe środki o charakterze ogólnym lub specjalnym w celu zapewnienia realizacji zobowiązań wynikających z Traktatu lub z działań podejmowanych przez instytucje Wspólnoty. Państwa te ułatwiają Wspólnocie wykonanie jej zadań. Nie podejmują żadnych środków, które mogłyby przeszkodzić w realizacji celów przez niniejszy Traktat przewidzianych”. Wskazanie w orzeczeniu *Von Colson* artykułu 10 jako podstawy dla obowiązku interpretacyjnego stanowi jedynie odzwierciedlenie rosnącej roli jaką zasada solidarności odgrywa w orzecznictwie Trybunału. Samo natomiast odwołanie się przez Trybunał do artykułu 10 jako nakładającego pewne obowiązki na sądy krajowe i państwa nie jest nowe. Na podstawie tego artykułu Trybunał Sprawiedliwości skonstruował wiele konkretnych obowiązków, których adresatem są państwa członkowskie jako zobowiązane do zapewnienia efektywności prawa wspólnotowego. Cytowany artykuł dotyczy wszystkich organów państwa⁵. Obowiązkiem każdego państwa jest dokonanie wewnętrznego podziału kompetencji pomiędzy organa zobowiązane do egzekwowania prawa wspólnotowego⁶. W ramach realizacji obowiązku lojalności każde państwo musi zapewnić, że „wszyscy podlegający jego jurysdykcji respektują zarówno prawo wspólnotowe jak i prawo krajowe je implementujące”⁷. Jeżeli chodzi o sądy krajowe to Trybunał właśnie w art. 10 Traktatu upatruje źródło szczególnych obowiązków (i praw) jakie płyną dla sądu krajowego. Obowiązkiem sądu krajowego jest m.in. ochrona praw jednostek w sprawach w których państwo jest stroną pozwaną w postępowaniu zmierzającym do zwrotu podatków uiszczonych niezgodnie z prawem wspólnotowym⁸, stosowanie efektywnych i mających zapobiegawczy skutek sankcji ilekroć stwierdzone zostanie naruszenie prawa wspólnotowego⁹. Sankcje takie nie mogą różnić się od tych jakie sąd krajowy stosuje w przypadku podobnych naruszeń przepisów prawa krajowe-

³ Sprawa 6/64, *Flaminio Costa v ENEL*, (1964) ECR 585.

⁴ Sprawa 14/83, *Von Colson & Kamann v. Land Nordrhein – Westfalen* (1984) ECR 1891.

⁵ Por. ostatnio w kontekście organów administracji wyrok w sprawie C-453/00, *Kuhne & Heitz NV Productschap voor Pluimvee en Eieren* z 13 stycznia 2004 r., jeszcze niepublikowany.

⁶ Szczegółową analizę roli artykułu 10 w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości przedstawił John Temple Lang, *Community Constitutional Law: Article 5 EEC Treaty*, 27 *Common Market Law Review* 645. Zobacz również tego autora *The Duties of National Courts under Community Constitutional Law*, (1997) 22 *European Law Review* 3.

⁷ Sprawa 21/81, *Openbaar Ministerie v Bout*, (1982) ECR 381, w ustępie 11.

⁸ Zobacz przykładowo sprawę 177/78, *Pigs & Bacon Comm'n v McCarran*, (1979), ECR 2161, s. 2192.

⁹ Tak chociażby m.in. w cytowanej już sprawie *Von Colson*, w ustępie 28 Trybunał mówi, w kontekście odszkodowania za naruszenie prawa wspólnotowego: „compensation must be effective and has deterrent effect” (podkreślenie T. T. K).

go¹⁰. Zasada efektywności prawa wspólnotowego byłaby zagrożona, gdyby jednostka nie mogła skorzystać z praw jej przysługujących na podstawie dyrektywy tylko dlatego, że władze ustawodawcze jej państwa nie wprowadziły odpowiedniej regulacji w celu transponowania dyrektywy. Dlatego też Trybunał Sprawiedliwości podkreśla konsekwentnie, że zasada solidarności z artykułu 10 Traktatu jest wiążąca dla wszystkich organów państwa w zakresie przysługujących im kompetencji i w sytuacji braku implementacji obowiązkiem sądów jest podjęcie odpowiednich, zastępczych¹¹ kroków w celu zagwarantowania skuteczności tego prawa. Odpowiednimi „narzędziami” w przypadku sądów krajowych jest m.in. dokonywanie interpretacji w zgodzie ze wspólnotowymi dyrektywami¹² czy też możliwość zasądzenia odszkodowania w przypadku gdy państwo dopuszcza się naruszenia prawa wspólnotowego, w efekcie którego jednostka ponosi szkodę.

Wydaje się więc, że podstawa wspólnotowego mandatu sądów krajowych ma mieszaną charakter: z jednej strony jest ona oparta o artykuł 10 Traktatu, z drugiej jednak strony wpływa nieuchronnie z faktu, że prawo wspólnotowe tworzy nowy porządek prawny i jako taki stanowi integralną część krajowych systemów prawnych. Logiczną konsekwencją zaakceptowania przez sądy krajowe zasady pierwszeństwa, było respektowanie obowiązków nałożonych na sądy krajowe przez Trybunał Sprawiedliwości. Podobnie uważał Adwokat Generalny Van Gerven w sprawie *Marleasing*¹³, gdy mówił o podstawie prawnej dla obowiązku dokonywania interpretacji prowspólnotowej. Stwierdził wtedy, że obok artykułów 249(3) i 10 Traktatu, nakaz interpretacyjny płynie w sposób bezpośredni z zasady supremacji prawa wspólnotowego, skoro dyrektywa jako część porządku prawnego wspólnot, korzysta z pierwszeństwa przed wszystkimi przepisami prawa krajowego. Jego opinia ma jednak szersze zastosowanie: nie dotyczy tylko obowiązku interpretacyjnego, ale wszystkich obowiązków składających się na nowy status sędziego krajowego.

Podsumowując można stwierdzić, że oparty na art. 10 Traktatu wspólnotowy mandat sądów krajowych oznacza, że obowiązkiem sędziego krajowego jest dążenie do zapewnienia skuteczności prawa wspólnotowego bez względu na to co jest zapisane w prawie wewnętrznym¹⁴ oraz stałe konfrontowanie prawa krajowego z regulacją wspólnotową, połączone z odmową zastosowania przepisu krajowego (nawet konstytucyjnego) sprzecznego z prawem wspólnotowym. Prawem zaś pełnomocnika wpływającym wprost z art. 10 Traktatu oraz ze specyfiki prawa wspólnotowego jest powołanie się na ten wspólnotowy mandat sądów krajowych ilekroć jego zdaniem prawo wspólnotowe znajduje zastosowanie w sprawie.

---

¹⁰ Orzecznictwo w tym względzie jest bardzo obszerne. Jedynie tytułem przykładu zobacz sprawa 68/88, *Commission v Greece*, (1989), ECR 2965.

¹¹ Grainne de Burca, *Giving effect to European Community Directives*, 55 *Modern Law Review* 215, s. 217.

¹² Podobnie Sacha Prechal, *Directives in European Community Law. A study of directives and their enforcement in national courts*, (Clarendon Press Oxford, 1995), s. 205.

¹³ Sprawa *Marleasing*, ustęp 5 opinii Adwokata Generalnego.

¹⁴ Por. też Koen Lenaerts, *Some Thoughts About the Interactions between Judges and Politicians in the European Community*, (1992) 12 *Yearbook of European Law* 1, s. 4, przypis 17.